

Tendințe, fenomene, personalități

Promovăm sau lansăm dramaturgia originală?

Promovarea dramaturgiei originale, criteriu de prim ordin în aprecierea politicii repertoriale a unui teatru, a încetat de mult a mai fi considerată un merit în sine. Este o îndatorire firească a oricărei scene, de la noi și de oriunde. Vremea lui „scrieți, băieți, numai scrieți!” e depășită, și nu mai putem aplauda azi montarea unei piese românești doar pentru că e montarea unei piese românești, așa cum nu ne mai putem extazia în fața unui text de actualitate doar pentru că e un text de actualitate. Meritele, aprecierile încep abia de aici mai departe, judecând valoarea punerii în scenă, **calitatea scrierii dramatice.**

Privită astfel, promovarea dramaturgiei originale — dacă ne gândim bine, și expresia aceasta, consacrată, numără câteva decenii de când o rostim și o scriem — rămâne uneori doar o îndatorire îndeplinită conștiincios, dar fără convingere. A pune în scenă o piesă nu e totuna, însă, cu a lansa o piesă, a prezenta publicului un autor e altceva — mai puțin, mult mai puțin — decît a impune cu autoritate (și, desigur, cu exigență competentă) un nume nou în circuitul de valori artistice. Ești îndemnat uneori, văzînd aceste spectacole corecte, sirguincios cenușii, să pui la îndoială încrederea teatrului, a regizorului și a actorilor în textul pe care îl propun, ești îndemnat să crezi că nu e vorba de o opțiune fermă, de un partizanat — în sensul cel mai bun al cuvîntului — cu ideile piesei, cu expresia lor artistică. Nu o dată sînt utilizate forțe de linia a doua a teatrului, urmărindu-se, neîndoielnic, să se impună doi iepuri dintr-un foc (se promovează dramaturgia originală și în același timp „se dă de lucru” unor membri ai colectivului mai puțin solicitați în ultima sau ultimele stagioni). Dovadă că nu aceasta e so-

luția sînt spectacolele ale căror titluri se înscriu pe afișele teatrelor dar nu și în memoria spectatorilor.

Un spectacol ca **Dimineața pierdută**, dramatizare după romanul Gabrielei Adameșteanu, pusă în scenă la Teatrul „Bulandra” de Cătălina Buzoianu, reprezintă, mai mult decît o simplă montare, oricît de interesantă, lansarea unui text, a unui autor. Ideile piesei, intruparea lor artistică nu au fost expuse, ci propuse — atenției, dezbaterii, acceptării sau chiar neacceptării. Nu putem ști dacă fiecare spectator a devenit și un adept al spectacolului, al textului, dar avem certitudinea că nici textul, nici spectacolul nu au lăsat pe nimeni indiferent, nu au fost uitate pe clipa ieșirii din sală, au îndemnat la o atitudine, la o opinie.

Cînd vorbim despre lansarea unei opere dramatice nu ne gândim, desigur, la mimarea calității acolo unde ea nu există, nici la transformarea într-un triumf — acceptat în unanimitate — a fiecărei premiere cu un text original. Ne gândim, însă, și credem că e legitim, la obligația profesională (și morală) de a da piesei șansa ei întreagă în înfruntarea cu publicul, cu atît mai mult cu cît pentru majoritatea spectatorilor textul este totuna cu versiunea lui scenică și prima imagine oferită rămîne emblematică. Spectacole cum au fost **Concurs de impregurări** de Adrian Dohotaru la Teatrul „Nottara”, **Amurgul burghez** de Romulus Guga la Teatrul Mic, **Ioneștii** de Platon Pardău sau **Campionul** de Ioan Gărmacea la Național, **Regina balului** la Teatrul Giulești au avut meritul esențial de a pune în discuție un text, de a oferi argumente artistice solide pentru o dezbateră și nu doar de a ilustra — ca **La un pas de fericire** de Petre Sălcudeanu la „Nottara”, de pildă —, o

operă dramatică. Sigur că exemplele sînt numeroase și pentru o situație și pentru cealaltă, dar însemnările de față nu și propun nici să facă un inventar, nici să dea note, ci să observe o problemă de ordin general, traducînd o mentalitate, un anume mod de abordare.

Alcătuirea repertoriilor, fixarea regi-zorilor și a interpretelor pentru un spectacol sau altul privesc desigur fiecare teatru în parte, răspunzînd unor necesități, posibilități, conjuncturi anume. În fața publicului, însă, autorul, directorul de scenă, interpretii reprezintă un întreg, susțin, împreună, un unic punct de vedere. Chiar dacă nu regizorul a ales piesa și dacă actorul nu a visat rolul, chiar dacă dramaturgul nu a scris gândindu-se la acel teatru și acel colectiv artistic, așa am dori să credem, din sală. Obiceiul — foarte bun, extrem de rodnic — al conlucrării apropiate între scriitorii și teatre, nu după, ci înaintea și în timpul scrierii piesei, pare însă a avea mai puțină căutare. Cele două recente experiențe ale Naționalului bucu-reștean — textele scrise de Mircea Di-nescu pentru Mihai Mălaimare și respec-tiv de George Arion pentru Eugen Cris-tea — s-au dovedit interesante, ideea meritînd a fi preluată și pentru piese mai ample, nu numai pentru un mono-log sau pentru scenariul unui recital actoricesc. Într-un alt fel, este vorba tot despre lansarea unor autori, ba, mai mult, despre apropierea de teatru, prin strădania teatrului însuși, a unor poeți sau prozatori de valoare.

Și tot despre exigențele unei lansări — re-lansări — se poate vorbi, credem, atunci cînd se reia, după ani, uneori după decenii de la premiera absolută, o piesă originală, contemporană sau cla-sică. Un excelent exemplu în acest sens ni se pare a fi spectacolul lui Mircea Cornișteanu cu **Acești îngeri triști** de Dumitru Radu Popescu pe scena Tea-trului „Nottara”. În noua lectură, piesa păstra întreaga încărcătură problematică,

atmosfera proprie perioadei în care a fost creată, dar privirea, înțelegerea, ex-periența erau ale epocii în care ne a-flăm. Întrebările piesei se rosteau cu aceeași ascuțime, fără a face însă ab-stracție de răspunsurile pe care, fiecare dintre noi, și le dăduse între timp. Spec-tatorii tineri au receptat piesa ca pe o premieră, ca pe o lansare, dar tot o premieră, o lansare (în alt fel, desigur) era și pentru cei care o cunoșteau de mai bine de două decenii.

Clasicii sînt, pot fi și trebuie să fie contemporanii noștri (așa cum ne place mereu să spunem, parafrazîndu-l pe Jan Kott) numai dacă avem priceperea și forța să-i descoperim mereu, să-i... lan-săm cu fiecare nouă punere în scenă. Altfel ne vom întreba de ce se mai joacă astăzi autorii dintre cele două rîz-boale (poate numai ca să facem musica-luri din piesele lui Camil Petrescu, Mi-hail Sebastian, Tudor Mușatescu, Mircea Ștefănescu și cîți alții încă), sau ne vom întreba, chiar, de ce au rămas în istoria teatrului Alexandri și Caragiale. Răs-punsul, adevăratul răspuns ni-l poate da un spectacol cum e **O noapte furtu-noasă** al lui Dan Micu sau al lui Alexa Visarion, și, din fericire, nu numai a-cesse montări. Sînt creații scenice de profundă autenticitate, personale, puncte de vedere originale, solid argumentate. Sînt premiere în adevăratul înțeles al cuvîntului, priviri proaspete care te o-bligă la o privire proaspătă, la o atitu-dine critică, lipsită de prejudecăți și de tabu-uri. Și poate unul dintre principa-lele merite ale acestui tip de reevaluări constă tocmai în faptul că îndeamnă la discuții, la dezbateri, la înfruntări de opinii. Acordă, cu alte cuvinte, unor texte știute pe dinafară, statutul privi-legiat al unei lansări. Cu fireștile avan-taje și inevitabilele riscuri.

Cristina DUMITRESCU